

ТАҚРИЗИ

мушовири илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Шаҳовудинов Нуриддин Субҳонқулҷавид дар мавзуи « Масъалаҳои ҳастӣ дар фалсафаи метафизикии Ибни Сино», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори ҳабилят аз рӯйи ихтисоси 6D020102 – Таърихи фалсафа пешниҳод шудааст.

Мубрамии мавзуи таҳқиқи диссертатсионӣ: Масъалаи ҳастӣ ҳамеша мавзуи мубрам ва актуалӣ ба ҳисоб меравад, зеро инсон ҳамеша дар муносибат бо ҳастӣ қарор дорад ва ҳамеша суоли “Ҳастӣ чист?” зехнияти инсонҳоро ба ҳаракат меоварад. Новобаста аз замон ва бартариятҳое, ки фалсафаи ҷаҳонӣ интиҳоб кардааст, масъалаи ҳастӣ боз ҳам мубрам боқӣ мемонад. Ибни Сино тавонистааст, ки дар мавриди ҳастӣ назари асил пешниҳод намояд, ки минбаъд файласуфон маҳз равиши ӯро пеш гирифтаанд. Рисолаи мазкур маҳз ҳамин масъалаи кухна ва дар айнаи ҳол актуалӣ ва ҳамешагиро мавриди баррасӣ қарор додааст. .

Шаҳовудинов Н. С. соли 1992 ба Факултети филологияи тоҷики Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дохил шуда, онро соли 1997 хатм намудааст. Аз соли 2000 то 2010 дар Институти Фалсафа ва Ҳуқуқи Академияи Миллии Илмҳои Тоҷикитсон ҳамчун ходими илмӣ ва ходими калони илмӣ фаъолият намудааст ва дар ҳамин фосилаи замонӣ бо Институти Фалсафаи Донишгоҳи Грайфсвалди Чумҳурии Федералии Олмон ҳамкорӣ намуда, моҳи Февралаи 2010 рисолаи Ph. Дос-и худро таҳти унвони “Зардушти озодандеш. Нитше ва Зардушти таърихӣ” Ҳимоя намудааст. Пас аз Ҳимояи рисола аз соли 2013 ба инҷониб дар Кафедраи Умумидонишгоҳии Фалсафаи Донишгоҳи Миллии Тоҷикитсон фаъолият намудааст. Аз моҳи январӣ соли 2026 ҳамчун докторанти Донишгоҳи Миллии Тоҷикистон фаъолият менамояд.

Кори диссертатсионии Шаҳовудинов Н.С. аз муқаддима, 5 боб, 12 зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Дар муқаддима мубрами мавзуи таҳқиқи диссертатсионӣ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши масъалаи илмӣ арзёбӣ гардида, объект ва мавзуи таҳқиқ, ҳадаф ва вазифаҳои он, асосҳои назарӣ ва методологӣ, наwgониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ муайян карда шудаанд.

Дар боби якум “ЗАМИНАҲОИ ИҶТИМОӢ, ТАЪРИХӢ, ФАРҲАНГӢ ВА СИЁСИИ ГУСТАРИШИ ФАЛСАФА ДАР АСРҲОИ МИЁНА”, ки муаллиф онро ба се зербоб тақсим намудааст, пеш аз ҳама густариши фалсафаи юнонӣ, ҳиндӣ ва эрони қаблазисломӣ ба Ховари Миёна ва умуман шарқи исломӣ матраҳ гардидааст. Чунин густариш ҳанӯз пеш аз зуҳури Ислом шуруъ гардида буд ва дар асрҳои аввали зуҳури Ислом он бештар тақвият меёбад. Тарҷума ва омӯзиши амиқ боиси он мегардад, ки бевосита фалсафаи нав, ки аз мактабҳо ва тамоилҳои гуногун иборат буданд ба вуҷуд оянд. Абунаصري Форобӣ ҳам дар фаҳмондадихии фалсафаи юнонӣ хидмати арзанда анҷом медиҳад ва ҳам худ дар шаклгирии фалсафа, ба вуҷуд овардани забони нави фалсафӣ ва банизомдарории илмҳои мавҷуда саҳми босазо мегузорад, ки муаллиф ин масъалаҳоро муфасссал матраҳ сохтааст. Дар анҷоми боби аввал муаллиф оиди сарчашмаҳои ғоявии фалсафаи

Ибни Сино баррасиҳои худро анҷом додааст. Дар ин ҷо аз фалсафаи Юнон, Ҳинд ва Эрони Бостон, ҳамчунин аз фалсафа ва илоҳиётшиносии исломӣ ҳамчун сарчашмаи суҳан меравад.

Дар боби дуюм “МАСЪАЛАИ ҲАСТӢ ДАР ФАЛСАФАИ МЕТАФИЗИКИИ ИБНИ СИНО” муаллиф бевосита аз масъалаи ҳастӣ дар фалсафаи Ибни Сино оғоз намуда, дар алоқамандӣ бо андешаҳои Арасту масъалаи ҳастиро ҳамчун масъалаи асосии фалсафа ҷарҳ медиҳад. Дар ин ҷо навъҳои ҳастӣ ва махсусиятҳои онҳо ошкор карда мешавад. Дар зербоби дувуми боби мазкур масъалаи воҷиб-ул-вучуд матраҳ мегардад, ки аз ҳар ҷиҳат он аз имкон-ул-вучуд фарқ дошта, ҳамчун вучуди сирф абстрактӣ шарҳ дода мешавад.

Дар боби сеюм “ИМКОН-УЛ-ВУЌУД – КОНСЕПСИЯИ ҲАСТӢ: ВУЌУД ВА МОҲИЯТ, ҶАВҲАР ВА АРАЗ, КУЛЛ ВА ҶУЗЪ ДАР ФАЛСАФАИ ИБНИ СИНО” масъалаҳои муҳими бо масъалаи ҳастӣ алоқаманд мавриди таҳлил қарор мегиранд. Яке аз масъалаҳои калидии метафизикаи Ибни Сино, яъне вучуд ва моҳият маҳз дар ин ҷо матраҳ мегардад ва ба фарқиати маънии вучудӣ аз моҳиятӣ дар ин ҷо равшанӣ андохта мешавад. Дар муносибат бо масъалаи ҷавҳар ва араз хусусиятҳои асосии ҳастӣ ва бахусус фарқиати он аз маънии категорияҳо равшанӣ андохта мешавад. Дар ин ҷо нишон дода мешавад, ки даҳ категорияи дорои хусусияти моҳиятӣ дошта, маънии ҳастӣ аз маънии онҳо фарқ менамояд. Дар муносибат ба масъалаи кулӣ ва ҷузъӣ масъалаи моҳият боз равшантар мавриди таҳлил қарор мегирад.

Дар боби чаҳорум НАЗАРИЯИ САБАБИЯТ, ПЕШӢ (АВВАЛӢ) ВА СИПАСӢ (БАЪДӢ), ҲАСТИИ БИ-Л-ҚУВВА ВА БИ-Л-ФЕЪЛ масъалаҳои бунёдии дигари фалсафаи метафизикии Ибни Сино матраҳ гардидаанд. Муаллиф на дар бораи назарияи сабабҳои Ибни Сино дар умум, балки ҳар як сабабро дар алоҳидагӣ таҳлил намуда, ҳақиқати ҳар як аз чаҳор сабабро равшан сохтааст. Аҳамияти назарияи сабабҳо дар он аст, ки маҳз тавассути сабабҳо, ҷиз аз ҳолати имконӣ ба воқеъ табдил меёбанд. Дар идомаи он масъалаҳои пешӣ ва сипасӣ ва ҳамчунин ҳастии би-л-қувва ва би-л-феъл матраҳ мегарданд.

Дар боби панҷум НАЗАРИЯИ ОҶАРИНИШ ОЛАМ: ГУЗАРИШ АЗ ФАЛСАФАИ НАЗАРӢ БА АМАЛӢ ду масъалаи асосӣ: назарияи судур ва фалсафаи амалии Ибни Сино матраҳ гардидаанд. Дар назарияи судури худ Ибни Сино бар он ақида аст, ки олам ба сӯи олами улвӣ ҳаракат мекунад, зеро он хайри маҳз буда, қомилан аз моддаи ҷудост ва олам низ бо ҳадафи худро аз олами зулмонӣ наҷот додан ва бо мақсади олами боло дар ҳаракат аст. Дар қисмати охири рисола муаллиф фалсафаи амалии Ибни Синоро таҳлил намудааст. Дуруст қайд шудааст, ки ин бахш аз ҳар бахши дигар фарқ менамояд. Дар ин бахш бештар наздикии Сино бо афкори динӣ ба назар мерасад. Метавон ҳаде зад, ки Ӯ Ибни Сино замонасозӣ кардааст ва Ӯ аз номи ӯ суиистифода гардидааст. Дар ҳар сурат ин амали Сино нишонаи заифии андешаи моро нишон медиҳад, ки фарҳанги алтернативиро ба вучуд наоварда, боз дар сояи афкори динӣ худро маҳдуд месозад.

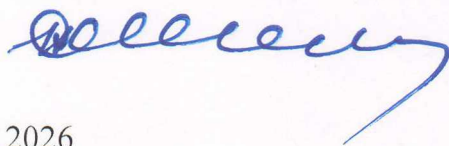
Дар хулоса ва пешниҳодҳо натиҷаҳои асосии таҳқиқи илмӣ ҷамъбаст гардидааст.

Нуктаҳои илмӣ ва натиҷаҳои диссертатсия илман асоснок буда, бо далелҳои муътамади назариявӣ-методӣ ва таҳлилӣ мустаҳкам карда шудаанд. Мухтавои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмӣ нашргардида ва баромадҳои муаллиф дар конференсияҳои сатҳи гуногун инъикос ёфтаанд.

Хулоса, диссертатсияи Шаҳовудинов Н.С. дар мавзӯи “МАСЪАЛАҲОИ ҲАСТӢ ДАР ТАЪЛИМОТИ МЕТАФИЗИКИИ ИБНИ СИНО” ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия (қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 март моли 2021, №3) ҷавобгӯ буда, ҷиҳати сазовор гардидан ба дараҷаи илмӣ **доктори ҳабилитат** аз рӯи ихтисоси 6D020102 –Таърихи фалсафа барои Ҳимоя пешниҳод карда мешавад.

Рохбар илмӣ:

доктори илмҳои фалсафа
профессори ДМТ

Сайд Нуриддин Сайд

“ 15 ” 05 соли 2026

Суроға: Индекс, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, ноҳияи Сино,
кӯчаи Алишер Навоӣ 33/3, ҳуҷраи 35
Телефон (+992) 907221010

Имзои С.Н.Саидро тасдиқ мекунам

Сардори шуъбаи кадрҳои
ва корҳои махсуси ДМТ

Суроға: Индекс, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
Шаҳри Душанбе, ноҳияи И.Сомонӣ,
Ҳиёбони Рӯдакӣ 17,

Телефон: (+992 -37) 221-62-25; (+992 -37) 227 -15-10

Факс: (+992-37) 227-15-10

Email: info@tnu.tj

Шодихонзода Э.Ш.